

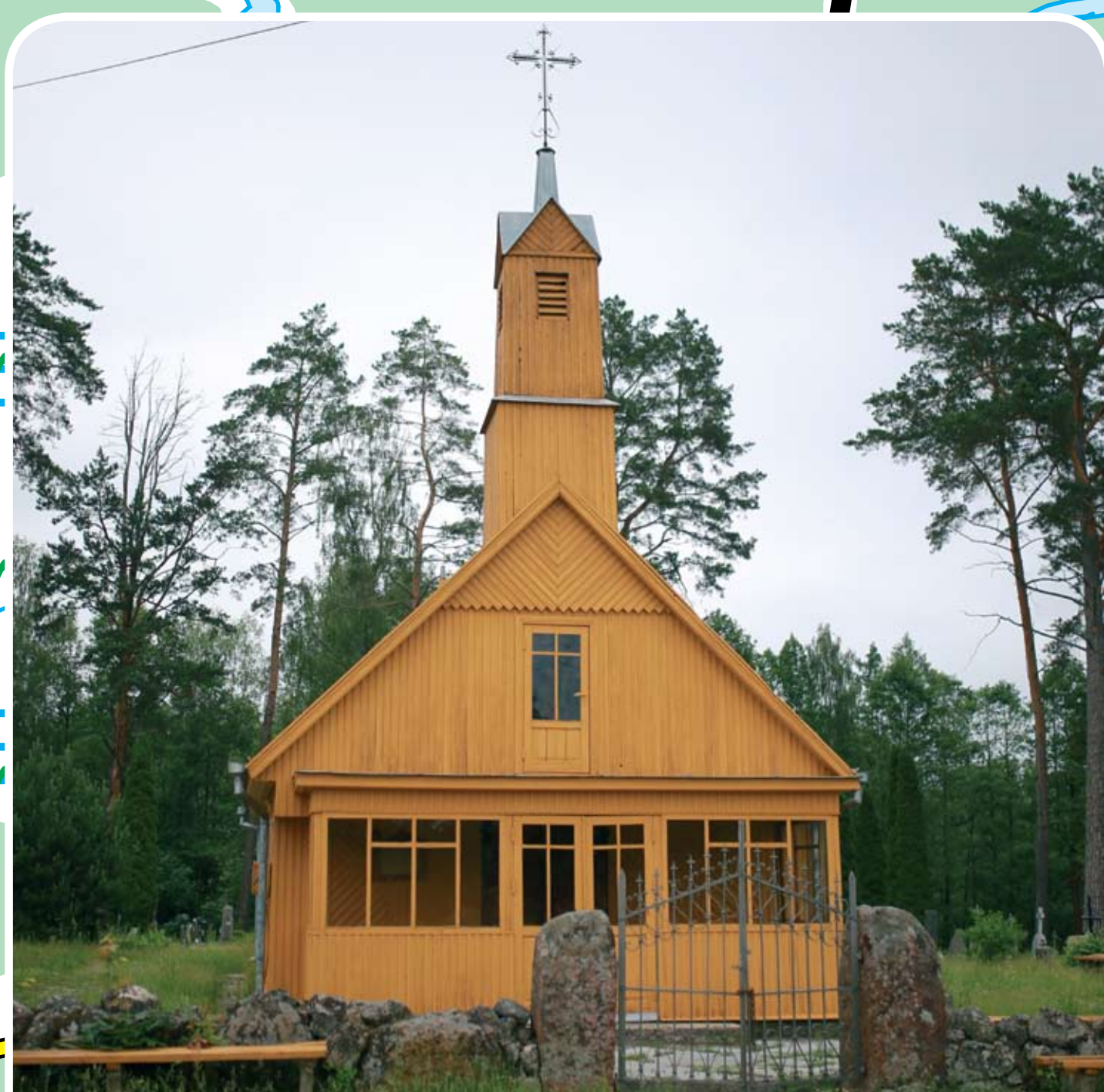
Grybėnų apylinkių lankytinos vietos

Antakmenės Aukų akmuo

Leoniskės akmuo

Gedžiūnėlių Švč. Mergelės Marijos Sopulingosios bažnyčia

Grybėnų kaimo akmeninis kryžius

Kryžius Švento Kazimiero draugijai atminti

Pagurbės kaimo akmeninis kryžius

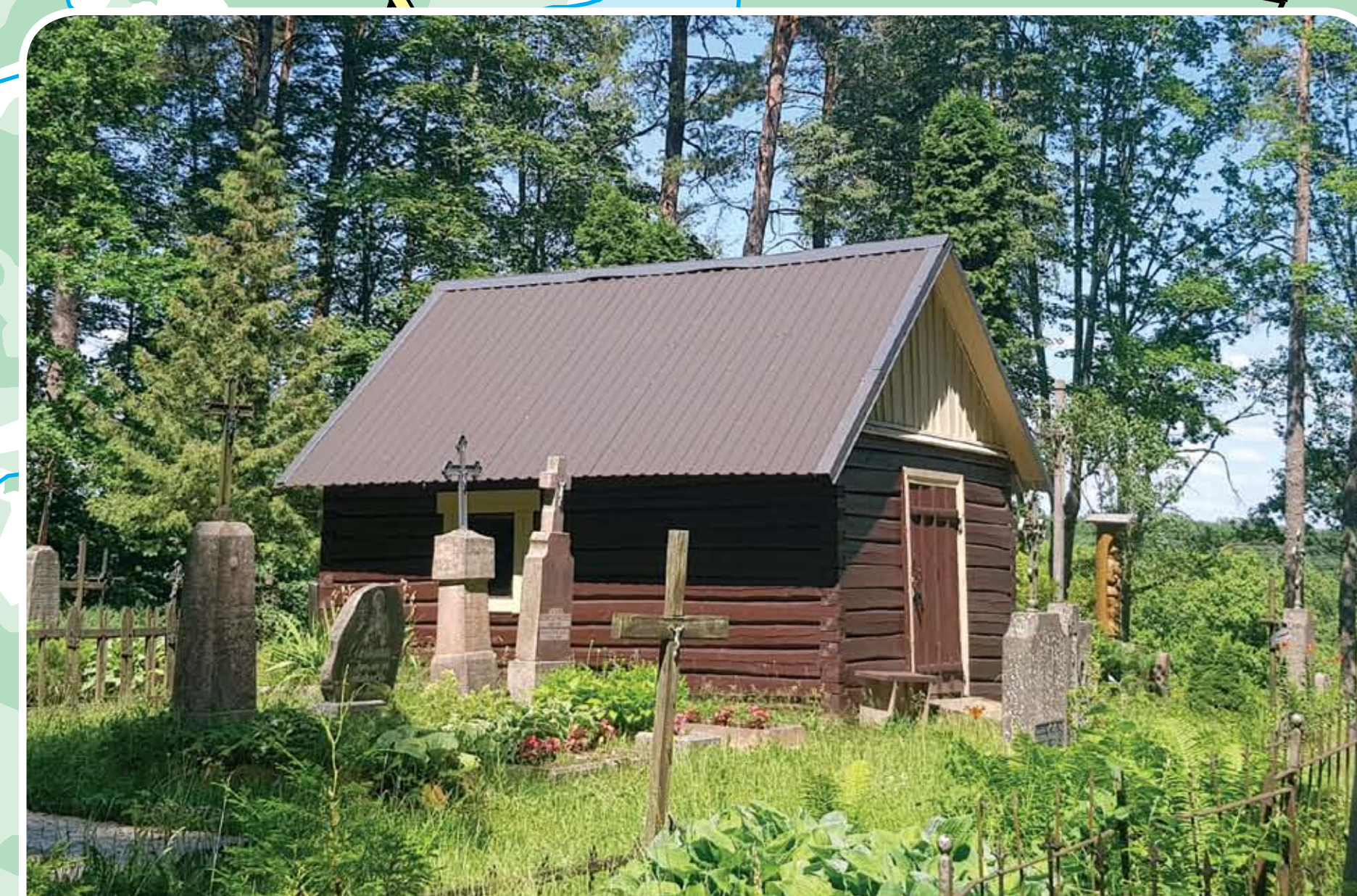
Kazlupiškės piliakalnis

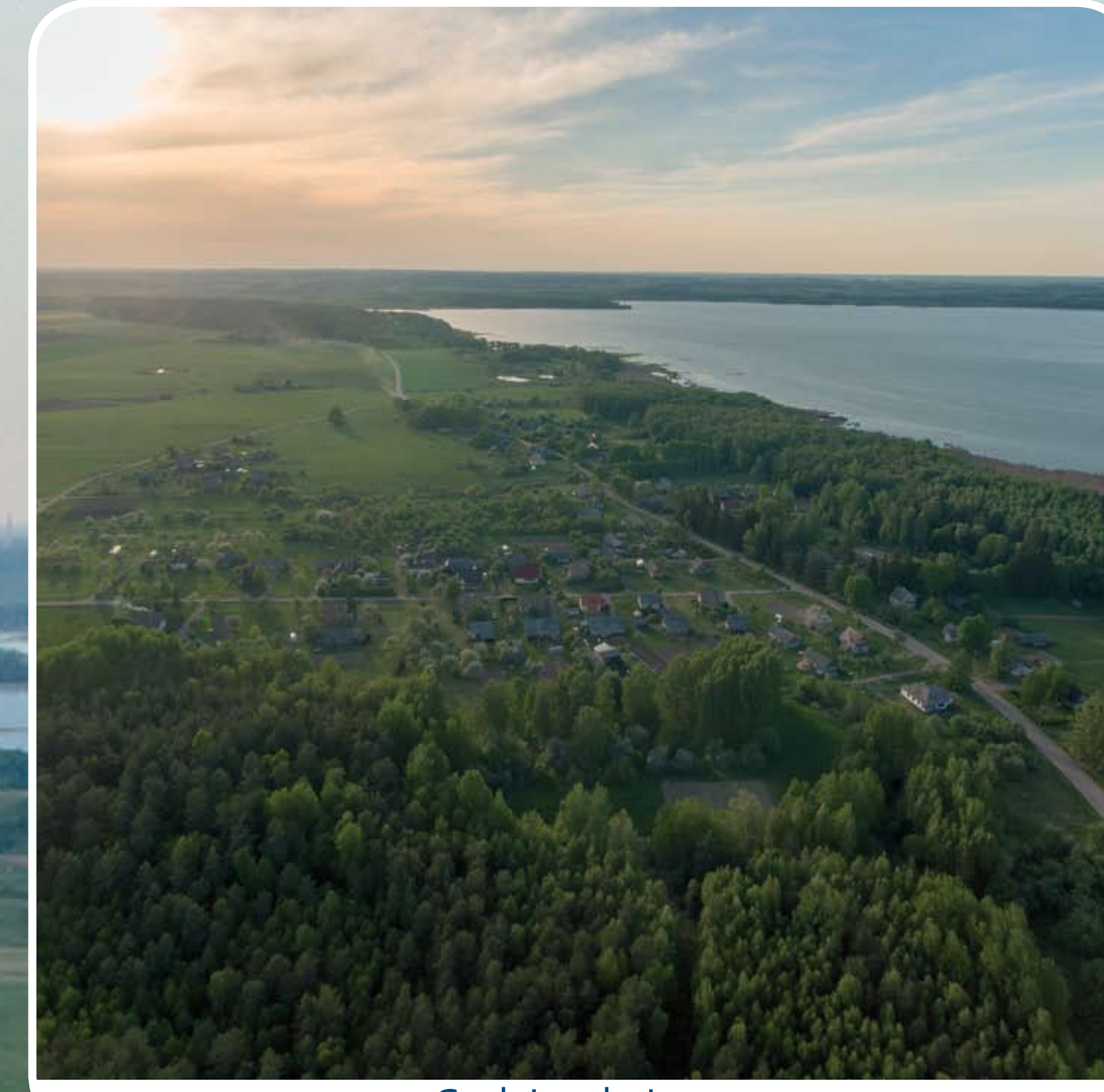
Paminklas Giedriui Mackevičiui

Gedžiūnėlių pilkapynas

Grybėnų kapinių koplyčia

Grybėnų kaimas

1

Grybėnų kaimas

Grybėnai – gražus ir jaukus kaimas, įsikūręs tolokai nuo rajono centro, pietvakariniame Dysnų ežero krante, 11 km į šiaurę nuo Naujojo Daugėlišio. Kaimą nuo ežero skiria miškas ir drėgnos ežero pakrantės.

Tai ilgoka, apie 1,4 km, gyvenvietė, paskendusi medžių tankmėje, gausiai apsodinta obelimis. Kaimo žemės užima apie 41 ha teritoriją. Rašytiniuose šaltiniuose kaimo vardas pirmą kartą paminėtas **1659 metais**.

Grybėnų kaime, istorinių šaltinių duomenimis, 1738 m. buvo 4 šeimos, o 1866 m. gyveno jau 102 gyventojai. Tarybiniais laikais Grybėnai buvo centrinė kolūkio „Kelias į komunizmą“ gyvenvietė. Kaime veikė ryšių skyrius, felčerinis punktas, kultūros namai, biblioteka, mokykla. Nuo 1986 m. priklauso Kazitiškio seniūnijai. Dabar Grybėnai – seniūnaitijos centras, čia veikia biblioteka.

2

Dysnų ežeras

Apie Dysnų ežerą geografas profesorius Česlovas Kudaba rašė: „Plati Dysnų ežero žydroma. Tai antras pagal dydį respublikoje ežeras. Jo plotas 24,4 km², o didžiausias gylis vos 6 m, vidutinis – 3,0 m. Yra šešios salos, nemaža užutėkių, pusiasalių“. Ežero kranto linija vingiuota, o ilgis – 36,7 km. Krantai žemi, smėlėti, daug kur pelkėti, aukštesni ir sausi tik pusiasaliuose. Pakrantės apaugusios pavieniais medžiais, krūmais, vietomis mišku. Dugne yra negilių duobių. Dumbblas vietomis su molio arba smėlio priemaiša. Todėl vandens skaidrumas vasarą – 0,4 m, žiemą – 2,7 m.

Dysnai garsus žuvų gausa ežeras. Jame galima sugauti įvairių žuvų: karšių, lydekų, sterkių, kuojų, karpių, lynų, ešerių. Įveista ir ungurių.

3

Grybėnų kapinių koplyčia

Kaimas nuo seno turėjo nedideles, bet gerai sutvarkytas kapines. Jos yra pušyne, stačiakampio formos, aptvertos akmenine tvora. Šios kapinaitės išsisi teatro aktorius, režisierius, dramaturgas, choreografas, pedagogas Giedrius Mackevičius. Kapinėse yra koplyčia. Pirmoji Grybėnų koplyčia minima Švenčionių apskrities gyvenamųjų vietovių surašyme, kuris atliktas pagal 1859 m. carinės Rusijos vidaus reikalų ministro įsakymą. Iki dabar išlikusią koplyčią Pirmojo pasaulinio karo metais senosios koplyčios vietoje už duoną ir druską pastatė karo pabėgėliai nuo Vidžių. Ilgą laiką koplyčioje buvo laikomos šv. Mišios.

Šiandien koplyčia vietos žmonių iniciatyva ir pastangomis atnaujinta ir suremontuota.

Giedrius Mackevičius (1945–2008)

Teatro aktorius, režisierius, dramaturgas, choreografas, pedagogas. Gimė Grybėnų kaime, Dūkšto valsčiuje, mirė Maskvoje, palaidotas Grybėnų kapinaitėse.

1967 m. baigė biochemiją Vilniaus universitete, bet pasuko profesionalios aktorystės keliu ir tapo Jaunimo teatro aktoriumi. 1967–1972 m. vaidino M. Tenisono pantomimos trupėje. 1973 m. Maskvoje įkūrė Plastinės dramos teatrą (veikė iki 1990 m.). 1977 m. baigė režisūrą Anatolijaus Lunaciarskio teatro meno institute Maskvoje, buvo M. Knebel mokinys. 1992 m. įkūrė Giedriaus Mackevičiaus teatrą „Oktaedra“.

Pastatė operos, baleto, dramos spektaklių, parašė daugiau kaip 30 scenarijų ir libretų. Sukūrė plastinės dramos žanrą, spektakliuose atsisakytą kalbėjimo, naudoti šokio, pantomimos, akrobatikos, klounados elementai.

(Pagal Visuotinę lietuvių enciklopediją)

5

Gedžiūnėlių Švč. Mergelės Marijos Sopulingosios bažnyčia

Bažnyčia stovi Gedžiūnėlių kaime, veikiančių kaimo kapinių apsuptyje. Yra tradicinio gyvenamojo namo formos, stačiakampio plano, vienabokštė, vienanavė. Statinys su varpinės bokštelio, trisiene apside, prišlieta zakristija. Priekiniu fasadu orientuota į pietvakarius. Pagrindinis įėjimas įrengtas pastato priekyje, pro įstiklintą verandą. Šventorių juosia nemūrytų akmenų tvora su geležiniais varteliais. Aptarnaujantis kunigas reziduoja Dūkšte.

1921 m. pastatyta koplyčia. 1939 m. į Gedžiūnėlius persikėlęs klebonas Petras Budra pradėjo statyti naująją bažnyčią. Kunigo Karolio Gumbaragio pastangomis 1941 m. įkurta parapija, o 1943 m. pastatyta nauja bažnyčia, pritaikant senosios koplyčios pastatą. Kunigo Jono Kardelio rūpesčiu bažnyčia restauruota ir išdažyta.

6

Gedžiūnėlių pilkapynas

Pilkapynas yra į vakarus nuo Gedžiūnėlių ir į šiaurės rytus nuo Garšvinės kaimo, miške. Didžiausias Lietuvos pilkapynas, užimantis 40 ha plotą. Naudojamas VI–XII a.

Pilkapyno 33 ha teritorijoje išliko apie 560 pilkapių. Pilkapiai išsidėstę 5–25 m atstumu vienas nuo kito.

(Pagal Visuotinę lietuvių enciklopediją)

7

Antakmenės akmuo

Antakmenės Aukų akmuo, dar vadinamas Aukuro akmeniu, taip pat Antakmenės konglomeratas (riedulys, primenantis uolą), slūgso prie Antakmenės kaimo, rytinėje Piestakalnio papėdėje. Antakmenės konglomerato matmenys: ilgis – 5,85 m, plotis – 3,00 m, aukštis – 4,30 m.

Pasak padavimų, ant Antakmenės akmens nuo seno buvo deginamos aukos. Iki XX a. vidurio žmonės į akmenį dūbą dėjo aukojamo maisto, linų, pinigų.

(Pagal Visuotinę lietuvių enciklopediją)

8

Bajorų piliakalnis

Bajorų piliakalnis su gyvenvietė yra Leoniskės kaime. Pasiekiamas iš kelio Naujasalis–Pagurbė, pervažiavus geležinkelį, miške pirmu keliuku pasukus į dešinę pietuosna, pavažiavus ir paėjus 950 m miško keliuku laikantis dešinės iki užželiančios miško palaukės, prieš sodybos liekanas dešinėje – yra 70 m į dešinę vakarų kryptimi nuo keliuko.

Piliakalnis įrengtas raistų juosiamoje atskiroje kalvoje, apardytas arimų, dabar apaugęs tankiu mišriu mišku.

Visose piliakalnio papėdėse buvo 1 ha ploto papėdės gyvenvietė, kurioje rasta įvairios keramikos, taip pat trinamosios girnos.

(Parengha pagal Vikipediją)

9

Kazlupiškės piliakalnis

Kazlupiškės piliakalnis yra į pietus nuo Kazlupiškės viensėdžio. Tai – pailga kalva, supama slėnių laukų. Piliakalnio šlaitai nuolaidūs, apie 15 m aukščio; apardytas ariant. Aikštelė ovali, 77x30 m dydžio, iškilusi viduriu. Piliakalnis naudotas 1 tūkstantmečių pr. Kr. – 1 tūkstantmečio po Kristaus vidurį.

(Pagal Visuotinę lietuvių enciklopediją)

10

Leoniskės akmuo

Akmuo pastatytas 2001 m. Aldonos ir Romo Čibirų pastangomis. Šis akmuo žymi Leoniskės dvarietės vietą.

11

Pagurbės kaimo akmeninis kryžius

Pastatytas 1901 m. baudžiavos panaikinimo 40-mečiui pažymėti.

12

Juodalaukio akmeninis kryžius

Švento Kazimiero draugijai atminti

Pastatytas 1937 m. Andriaus Šukelio pastangomis. Perkeltas 2017 m. Birutės Raginytės–Žemaitienės pastangomis.

13

Grybėnų kaimo akmeninis kryžius

Pastatytas 1901 m. Panavams priklausančioje žemėje baudžiavos panaikinimo 40-mečiui pažymėti. Sovietiniais metais buvo nugriautas, vėliau atstatytas.